

СИСТЕМА ПРИНЦИПІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

THE SYSTEM OF PRINCIPLES OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL SUPPORT OF ECONOMIC ACTIVITY IN UKRAINE

Замрига А.В.,

кандидат економічних наук, докторант
Науково-дослідного інституту публічного права

У статті розкрито систему принципів адміністративно-правового забезпечення господарської діяльності в Україні. До числа основоположних віднесено: принцип сталого розвитку та прогнозованості майбутніх рішень, зокрема інвестиційних ризиків; принцип структурованості та узгодженості нормативно-правового забезпечення господарської діяльності; принцип акомодатії; принцип ефективності, пропорційності та виваженості прийнятих рішень; принцип визначеного спрямування; ієрархічності та підзвітності. З'ясовано, що функціональні принципи діяльності публічної адміністрації, що реалізовує адміністративно-правове забезпечення господарської діяльності в Україні полягають у встановленні правил здійснення окремої дії чи функціонування певної системи в межах аналізованої сфери. Визначено основні організаційні принципи діяльності публічної адміністрації в сфері адміністративно-правового забезпечення господарської діяльності, до яких належать такі: незалежності; взаємодії з іншими органами влади; наявності вичерпного кола повноважень та сфери відання щодо визначених об'єктів владного впливу; належного забезпечення матеріальними, технічними, фінансовими та інформаційними ресурсами; невідворотності покарання за порушення встановлених законодавчих вимог щодо діяльності публічної адміністрації, а також право звернення до органів влади ув разі необхідності здійснення захисту її представників; публічного виконання своїх обов'язків. Зроблено висновок, що систему принципів адміністративно-правового забезпечення господарської діяльності в Україні складають: принципи державної економічної політики; принципи стратегічного розвитку економічних відносин в Україні (регіонального розвитку); організаційні принципи діяльності публічної адміністрації, що реалізовує адміністративно-правове забезпечення господарської діяльності в Україні; функціональні принципи діяльності публічної адміністрації, що реалізовує адміністративно-правове забезпечення господарської діяльності в Україні; принципи адміністративного захисту.

Ключові слова: економіка, принципи, публічна адміністрація, державні адміністратори, суб'єкти господарювання, нормативно-правове забезпечення.

In the article describes the system of principles of administrative and legal support of economic activity in Ukraine. Among the fundamental ones are: the principle of sustainable development and predictability of future decisions, including investment risks; principle of structuring and coherence of normative-legal support of economic activity; the principle of accommodation; the principle of efficiency, proportionality and judgment of the decisions taken; the principle of a certain direction; hierarchy and accountability. It was clarified that the functional principles of the activity of public administration, which implement the administrative and legal support of economic activity in Ukraine, consist in the established rules for the implementation of a separate action or functioning of a particular system within the scope of the analyzed sphere. The basic organizational principles of the activity of public administration in the field of administrative and legal support of economic activity are defined, which include: independence; interaction with other authorities; the existence of an exhaustive range of powers and areas of jurisdiction regarding certain objects of power influence; proper provision of material, technical, financial and information resources; inevitability of punishment for violation of established legislative requirements regarding the activity of public administration, and also the right to apply to the authorities if necessary to protect the protection of its representatives; public execution of their duties. It is concluded that the system of principles of administrative and legal support of economic activity in Ukraine consists of: principles of state economic policy; principles of strategic development of economic relations in Ukraine (regional development); organizational principles of the activity of public administration that realizes the administrative and legal support of economic activity in Ukraine; functional principles of the activity of public administration that implements the administrative and legal support of economic activity in Ukraine; the principles of administrative protection.

Key words: economy, principles, public administration, state administrators, business entities, regulatory framework.

Вступ. Однією із фундаментальних основ адміністративно-правового забезпечення господарської діяльності в Україні є принципи реалізації такої діяльності. Це зумовлено тим, що будь-яке правове, економічне чи суспільне явище має свої витoki. Мова йде про його формування та розвиток, про те, що лежить в його основі. За допомогою категорії «принципи» розкривається ядро, базис, першооснова. Однак ми й маємо з'ясувати, що це за «фундамент».

Існує багато праць учених, присвячених цій тематиці. Доволі часто провідні «світила науки» апелюють термінами «принципи», «засади», «основа» та деякими суміжними. До того ж їх використовують у спеціалізованих словосполученнях, таких як «принципи права», «принципи адміністративної діяльності», «засади реалізації» тощо. Тому нашим основним завданням є виокремлення та аналіз системи принципів адміністративно-правового забезпечення господарської діяльності в Україні.

Огляд останніх досліджень. Основи змістового розуміння та застосування терміну «принципи» як юридичної категорії заклали напрацювання таких учених: В. Авер'янова, Н. Армаш, О. Бандурки, А. Басова, В. Бев-

зенка, Ю. Битяка, В. Галуцька, В. Зуя, А. Комзюка, Р. Мельника та інших. Для аналізованого дослідження також визначальне значення мають праці О. Беляєва, І. Коліушка, Т. Кравцової, О. Скупінського, А. Солонара, В. Тимошука, Ю. Тихомирова. Однак дослідники вивчали загальні аспекти запропонованої до розгляду проблематики або ж суміжні чи дотичні до неї, не зосереджуючи увагу на аналізі принципів адміністративно-правового забезпечення господарської діяльності в Україні.

Виклад основних положень. Передусім зауважимо, що Конституція не стільки санкціонує чи встановлює певні правила поведінки суб'єктів економічної системи, скільки визначає її засади та проголошує принципи державної політики в цій сфері життєдіяльності суспільства. Правове закріплення названих засад передбачає, що для цього використовуються здебільшого не докладні правила, а норми, що відрізняються високим ступенем генералізації: норми-принципи, норми-цілі, норми-дефініції, установчі норми [1; 2, с. 197].

Найголовнішими економічним принципом, що лежить в основі державної політики, є порівняння граничної вигоди і граничної витрати (і в першу чергу вигоди

і витрати пов'язано з прийняттям рішень [3]. Окрім того, важливим є принцип органічного поєднання юридичних законів та економічних програм у єдине ціле; принцип формування цілеспрямованості на основі нагальних проблем, що вимагають вирішення; принцип пропорційного й сукупного застосування економічних та адміністративних інструментів.

З приводу цього, О. Беляєв [3] зазначає, що аналізована державна політика ґрунтується на загальних принципах – основних положеннях, які слід брати до уваги під час її розроблення та реалізації. Виокремлено такі принципи:

1) принцип науковості, що виявляється в об'єктивності та прагненні максимально «очиститись» від суб'єктивних підходів, які базуються на інтересах окремих партій та їхніх лідерів;

2) принцип комплексного здійснення економічних заходів, урахування механізму взаємодії базису і надбудови, економіки та соціальної сфери;

3) принцип реалізму у встановленні співвідношення цілей та засобів їхньої реалізації, тобто реальна оцінка наявного економічного потенціалу;

4) принцип конкретного історичного підходу до розроблення економічної політики: вона не може бути єдиною за своїм змістом як «для всіх часів і народів», так навіть для окремої країни на різних етапах її розвитку;

5) принцип урахування різних варіантів економічного розвитку країни, тобто принцип альтернативності економічної політики;

6) принцип економічної політики – це чітка постановка довгострокової мети та визначення основного напрямку, форм і методів її досягнення.

Важливу роль в окресленій для дослідження сфері відіграють принципи стратегічного розвитку економічних відносин в Україні (регіонального розвитку) [4]. До таких принципів належать:

– популяризації інвестиційного потенціалу України у світі;

– стратегічного планування регіонального розвитку на засадах смарт-спеціалізацій з урахуванням світових ринкових та технологічних тенденцій інноваційного розвитку, конкурентоспроможних напрямів економічної діяльності;

– тісної співпраці між суб'єктами підприємництва та закладами професійної (професійно-технічної) освіти і закладами вищої освіти;

– державної допомоги суб'єктам господарювання для забезпечення розвитку регіонів та підтримки підприємництва;

– відшкодування суб'єктам господарювання витрат на реалізацію окремих інвестиційних проєктів;

– сприяння розвитку транскордонного співробітництва українських регіонів із сусідніми державами тощо.

Зрозуміло, що всі вище перераховані принципи стосуються, по-перше, діяльності публічної адміністрації, по-друге, її окремих спеціалізованих представників, по-третє, деяких аспектів діяльності суб'єктів господарювання.

Якщо говорити про діяльність публічної адміністрації, то можна стверджувати, що вона теж має ґрунтуватися на певних принципах [5, с. 524].

Наприклад, І. Коліушко та В. Тимошук виокремлюють такі принципи діяльності публічної адміністрації: 1) верховенства права як пріоритету прав та свобод людини і громадянина, гуманізму та справедливості в діяльності публічної адміністрації; 2) законності як діяльності публічної адміністрації відповідно до повноважень і в порядку, визначеному законом; 3) відкритості як оприлюднення та доступності для громадян інформації про діяльність та рішення публічної адміністрації, а також надання публічної інформації за вимогою громадян; 4) пропорційності як вимоги щодо обмеження рішень публічної адміністрації метою, якої необхідно досягти, умовами її досягнення, а також обов'язку публічної адміністрації зважати на наслідки своїх рішень, дій та бездіяльності;

5) ефективності як обов'язку публічної адміністрації забезпечувати досягнення необхідних результатів у вирішенні покладених на неї завдань під час оптимального використання публічних ресурсів; 6) підконтрольності як обов'язкового внутрішнього та зовнішнього контролю за діяльністю публічної адміністрації, зокрема судової; 7) відповідальності як обов'язку публічної адміністрації нести юридичну відповідальність за прийняті рішення, дії та бездіяльність [6, с.26–27; 5, с. 524].

На наш погляд, основними організаційними принципами діяльності публічної адміністрації в аналізованій сфері є:

1) незалежності, що полягає в наявності автономії в конкретного суб'єкта щодо прийняття рішення, а також відсутність будь-якого суб'єктивного зацікавлення в ході його діяльності, яка забезпечується достатнім матеріально-фінансовим забезпеченням з боку держави;

2) узаємодії з іншими органами влади з метою координування спільної діяльності, а також структурованості та узгодженості нормативно-правового забезпечення господарської діяльності;

3) наявності вичерпного кола повноважень та сфери відання щодо визначених об'єктів владного впливу, який полягає в конкретизації прав та обов'язків певного представника публічної адміністрації актами законодавства;

4) належного забезпечення матеріальними, технічними, фінансовими та інформаційними ресурсами для виконання повноважень, зокрема безперервного та своєчасного доступу до них;

5) невідворотності покарання за порушення встановлених законодавчих вимог щодо діяльності публічної адміністрації, а також право звернення до органів влади в разі необхідності здійснення захисту її представників;

6) публічного виконання своїх обов'язків, окрім випадків, коли така діяльність становить державну таємницю.

Натомість функціональні принципи діяльності публічної адміністрації, що реалізовує адміністративно-правове забезпечення господарської діяльності в Україні, полягають у встановленні правил здійснення окремої дії чи функціонування певної системи в межах аналізованої сфери. Наприклад, систему принципів дозвільної системи у сфері господарської діяльності складають:

– принцип надання адміністративних послуг у сфері господарської діяльності спеціальною публічною адміністрацією – представниками дозвільних органів;

– принцип ініціативності заявника під час вступу до відносин, які виникають між дозвільними органами, державними адміністраторами та суб'єктами господарювання у зв'язку з видачею документів дозвільного характеру, переоформленням, видачею дублікатів, анулюванням документів дозвільного характеру [7];

– принцип мовчазної згоди, згідно з яким суб'єкт господарювання отримує право на провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності без отримання відповідного документа дозвільного характеру за умови, якщо суб'єктом господарювання або уповноваженою ним особою подано в установленому порядку заяву та документи в повному обсязі, але в установленій законом строк документ дозвільного характеру або рішення про відмову в його видачі не надано або не направлено [7];

– принцип провадження господарської діяльності тільки за наявності дозвільних документів;

– принцип організаційної єдності, згідно з яким видача документів дозвільного характеру (переоформлення, видача дублікатів, анулювання) суб'єктам господарювання здійснюється в установленому законодавством порядку: у дозвільному центрі державним адміністратором шляхом узаємодії з представниками місцевих дозвільних органів [7];

- принцип децентралізації (територіальності) дозвільних органів (місцеві та регіональні);
- принцип законодавчого визначення об'єкту, на який видається документ дозвільного характеру;
- принцип несення відповідальності за провадження господарської діяльності за відсутності дозвільних документів чи в разі їх недійсності тощо.

Окремим різновидом принципів в аналізованій сфері є принципи адміністративного захисту, зокрема такі: 1) принцип гарантування адміністративного захисту, що полягає в розумінні суб'єктом господарювання факту порушення його прав, інтересів чи законних вимог або наявність у суб'єкта публічної адміністрації достатніх доказів щодо порушення господарюючим суб'єктом установлених законодавчих правил провадження такої діяльності; 2) принцип ініціативності – звернення з відповідною заявою до органу, що уповноважений захищати інтереси суб'єкта господарювання чи публічних благ; 3) принцип процесуальності – дотримання процесуальних вимог щодо розгляду справи; 4) принцип доказування – відстоювання своєї позиції суб'єктом публічного адміністрування; 5) принцип невідворотності покарання – понесення відповідальності винних суб'єктів за протиправні діяння.

Отже, принципи адміністративно-правового забезпечення господарської діяльності в Україні мають свою ціль та спрямованість. Насамперед це утвердження в свідомості громадян важливості діяльності публічної адміністрації та її прихильність до сприяння розвитку економічної сфери країни, створення привабливого інвестиційного клімату та прагнення стабілізувати й утверджувати найсприятливішу модель її функціонування. По-друге, установлення меж для забезпечення підвищення ролі публічної адміністрації в господарській діяльності країни, прогнозування майбутніх подій та оцінка їхнього впливу на економічний ринок країни. Окрім того, публічна адміністрація встановлює низку гарантій та зобов'язань високого рівня щодо забезпечення реалізації таких принципів із застосуванням розподілу повноважень між відомствами, службами та агентствами різних функціональних спрямувань [8].

Основа місія таких принципів полягає в керівництві структурою нормативно-правових актів у векторі визначення їх спрямування та формулювання меж простору впливу. Серед основоположних варто назвати:

- 1) принцип сталого розвитку та прогнозованості майбутніх рішень, зокрема інвестиційних ризиків, який полягає в прозорості сприйняття та функціонування економічного ринку, де у владних суб'єктів наявна вся необхідна інформація для прогнозування довгострокових кроків щодо розвитку діяльності;
- 2) принцип структурованості та узгодженості нормативно-правового забезпечення господарської діяльності, що полягає в логічній структурі нормативно-правової бази та чіткості її формулювання нормотворцями з унеможливленням колізій та протиріч між актами різної чи однакової юридичної сили;
- 3) принцип акомодатії, що позначає можливість пристосування важелів регулюючого впливу до умов і потреб сьогодення;
- 4) принцип ефективності, пропорційності та виваженості прийнятих рішень;
- 5) принцип визначеного спрямування, що означає наявність у суб'єктів публічного адміністрування чітко

сформованих повноважень та сфери впливу на конкретні об'єкти;

- 6) ієрархічності та підзвітності – наявність виконавчих та контролюючих органів влади, які в сукупності зобов'язані прозоро виконувати свої функції та звітувати про хід своєї діяльності публічно.

Висновки. Підсумувавши всю вищезазначену інформацію, можемо сформулювати висновок у вигляді системи принципів адміністративно-правового забезпечення господарської діяльності України:

- 1) принципи державної економічної політики: порівняння граничної вигоди та граничної витрати; органічного поєднання юридичних законів та економічних програм в одне ціле; принцип формування цілеспрямованості на основі наявних проблем, що вимагають вирішення; принцип пропорційного й сукупного застосування економічних та адміністративних інструментів тощо;

- 2) принципи стратегічного розвитку економічних відносин в Україні (регіонального розвитку): популяризації інвестиційного потенціалу України у світі; стратегічного планування регіонального розвитку на засадах смарт-спеціалізації із урахуванням світових ринкових та технологічних тенденцій інноваційного розвитку, конкурентоспроможних напрямів економічної діяльності; тісної співпраці між суб'єктами підприємництва та закладами професійної (професійно-технічної) освіти й закладами вищої освіти; державної допомоги суб'єктам господарювання для забезпечення розвитку регіонів та підтримки підприємництва тощо;

- 3) організаційні принципи діяльності публічної адміністрації, що реалізовує адміністративно-правове забезпечення господарської діяльності в Україні: незалежності; взаємодії з іншими органами влади з метою координування спільної діяльності, а також структурованості та узгодженості нормативно-правового забезпечення господарської діяльності; наявності вичерпного кола повноважень та сфери відання щодо визначених об'єктів владного впливу; належного забезпечення матеріальними, технічними, фінансовими та інформаційними ресурсами для виконання повноважень, зокрема безперервного та своєчасного доступу до них; невідворотності покарання за порушення встановлених законодавчих вимог щодо діяльності публічної адміністрації тощо;

- 4) функціональні принципи діяльності публічної адміністрації, що реалізовує адміністративно-правове забезпечення господарської діяльності в Україні, які полягають у встановленні правил здійснення окремої дії чи функціонування певної системи в межах аналізованої сфери: принципи дозвільної системи у сфері господарської діяльності; принципи регулювання зовнішньоекономічної діяльності; принципи реалізації захисту прав споживачів;

- 5) принципи адміністративного захисту: принцип гарантування адміністративного захисту; принцип ініціативності; принцип процесуальності; принцип доказування; принцип невідворотності покарання.

До переліку основоположних принципів адміністративно-правового забезпечення господарської діяльності в Україні належать: принцип сталого розвитку та прогнозованості майбутніх рішень, зокрема інвестиційних ризиків; принцип структурованості та узгодженості нормативно-правового забезпечення господарської діяльності; принцип акомодатії; принцип ефективності, пропорційності та виваженості прийнятих рішень; принцип визначеного спрямування; ієрархічності та підзвітності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Тихомиров Ю. Конституционное право: уроки прошлого и взгляд в будущее. *Правоведение*. 1992. № 6. С. 6.
2. Скупінський О. Конституційно-правові принципи економічної системи України. *Вісник Академії правових наук України*. 2010. № 2. С. 196–206.
3. Беляев О. Економічна політика : навч. посіб. Вид. 3-тє, без змін. Київ : КНЕУ, 2007. 288 с.
4. Деякі питання реалізації у 2018–2020 роках Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 вересня 2018 № 733. *Офіційний вісник України*. 2018. № 75. С. 26. Стаття 2513.
5. Кравцова Т. Поняття та принципи діяльності публічної адміністрації. *Форум права*. 2010. № 4. С. 522–525.
6. Коліушко І., Тимошук В. Ефективна публічна адміністрація : довідник для міністрів. Київ, 2006. 32 с.
7. Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» від 06 вересня 2005 р. № 2806-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005 р. № 48. С. 2537, стаття 483.
8. Principles for Economic Regulation. Department for Business, Innovation and Skills. 2011. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/31623/11-795-principles-for-economic-regulation.pdf.

УДК 342.95

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ ЗАПОБІГАННЯ ВЧИНЕННЮ ПРАВОПОРУШЕНЬ ДІТЬМИ, ЗАСТОСОВУВАНІ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ

INNOVATIVE METHODS OF PREVENTION OF CHILDREN OFFENSES USED IN POLICE

Зеленський Є.С.,

викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Розвиток сучасного інформаційного простору дозволяє запроваджувати нестандартні, альтернативні підходи до превентивної роботи відносно дітей. Проте традиційною залишається класифікація заходів запобігання вчиненню правопорушень дітьми на трьох рівнях: первинний, коли заходи спрямовані на всіх неповнолітніх загалом; вторинний, під час якого діти навчаються самостійному розв'язанню конфліктів шляхом медіації (посередництва), отримують практичні знання та допомогу; третинний, спрямований на роботу зі специфічними видами девіантної (протиправної) поведінки.

У науковій статті досліджено інноваційні методики запобігання вчиненню правопорушень дітьми, застосовувані поліцейськими та запроваджені в Україні, а саме: воркшопи, «Шкільний офіцер поліції», «Маю право бути собою», «Ми – одна команда», «Зарядка зі school police officer», «Children patrol police», «Пошук дітей», «Поліція Донеччини».

Здійснено аналіз основних засад анонсованих Національною поліцією проєктів «Інтернет-патруль» та «My safety friends». Проєкт «Інтернет-патруль» передбачає покладення функціональних обов'язків на окремих співробітників ювенальної превенції щодо моніторингу в інтернет-ресурсах кримінальних та адміністративних правопорушень, учинених дітьми та щодо дітей. Проєкт «My safety friends» є комплексним і передбачає як безпечне спілкування на кшталт безпечної соціальної мережі, так і ідентифікацію дитини та її місця розташування в разі її звернення до поліції. Водночас у роботі акцентовано на необхідності більш активного застосування технічного прогресу для виконання поліцейськими заходів адміністративного запобігання вчиненню дітьми правопорушень.

Зроблено висновок про активне запровадження поліцейськими альтернативних засобів запобігання правопорушенням, учинених дітьми. Проте наголошено, що в достатньо інформатизованому суспільстві людське спілкування та увага також відіграють провідну роль. Оптимальною визнано комбіновану методику запобігання вчиненню правопорушень дітьми, яка акумулює в собі вербальні та інформаційні засоби.

Ключові слова: дитина, Національна поліція, запобігання, методика, проєкт, інновація.

An aim of writing of the scientific article is based on research of the innovative methodologies of prevention of children offences entered in Ukraine, applied by police officers, to offer the ways of their further improvement.

Development of modern informative space allows entering the non-standard, alternative going near preventive work in relation to children. However, the traditional is remained by classification of events of prevention of children offences by on three levels: primary, when events are sent to all minor on the whole; secondary during that children study to the independent decision of conflicts the way of mediations, get practical knowledge and help; tertiary - sent to work with the specific types of deviant (illegal) behavior.

In the scientific article, innovative methodologies of prevention of commit of offences are investigational by children, applied by police officers and entered in Ukraine, namely: workshops, "School officer of police", "Have a right to be by a myself", "We are one command", "Charging from school police officer", "Children of patrol police", "Search of children", "Police of the Donetsk region".

The analysis of basic principles of announced is carried out by the National police of projects "Internet-patrol" and "My of safety friends". Project a "Internet-patrol" envisages the laying-on of functional duties on the separate employees of juvenile prevention in relation to monitoring in internet-resources of criminal and administrative offences perfect children and in relation to children. A project of "My of safety friends" is complex and envisages both safe communication like a safe social network and authentication of child and her places of location in case of her address to the police. At the same time in process the accented attention on the necessity of more active application of technical progress for implementation of events of administrative prevention to commit of offences children police officers.

Drawn conclusion about an active input by the police officers of alternative facilities of prevention offence, perfect children. It is however marked that in the informed enough society human communication and attention play a leading role also. The optimal is confess the combined methodology of prevention of children offences by, that accumulates in itself verbal and informative facilities.

Key words: child, National police, prevention, methodology, project, innovation.

Постановка проблеми. Реформування МВС України в суспільстві прийнято асоціювати з реформою патрульної поліції, яка відбувалася публічно та показово, а результатом її став підвищений рівень довіри до патрульних (40,4%) порівняно з іншими поліцейськими (37,8%) [1].

Проте переформатування інших підрозділів Національної поліції також має позитивний результат, зважаючи на статистику.

Одним із підрозділів Національної поліції України, який постійно висвітлює свою діяльність у засобах масової інфор-